

УДК 346.24

О. Черненко, канд. юрид. наук
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, Київ**БАНКРУТСТВО ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

У статті розглянуті особливості банкрутства державних підприємств в Україні та здійснено аналіз правових норм що регулюють процедуру банкрутства державних підприємств.

Ключові слова: неспроможність, банкрутство, державне підприємство, корпоративне державне підприємство.

У більшості зарубіжних країн на державні підприємства поширюється загальне законодавство про банкрутство. Це стосується, зокрема, Австрії, Данії, Фінляндії, Німеччини, Італії, Кореї, Мексики, Нідерландів, Словаччини, Іспанії, Швеції, Великої Британії. У Польщі тільки деякі державні підприємства підпорядковуються спеціальному законодавству про банкрутство, а саме: підприємства поштового зв'язку, залізниця та аеропорти [1, с. 84 – 85].

В Україні 19 січня 2013 року набрала чинності нова редакція Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (далі Закон), яка була прийнята Верховною Радою України 22 грудня 2011 року. Нова редакція Закону закріплює низку новел, частина з яких стосується особливостей банкрутства державних унітарних підприємств, а також господарських товариств, у статутному капіталі яких є певна частка державної власності, що і обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Окремі аспекти, пов'язані з банкрутством підприємств досліджувалися у працях таких вчених як В. В. Джунь, Б. М. Поляков, П. Д. Пригуза, В. В. Радзівілюк та інших.

Запропонована публікація присвячена дослідженню змін в процедурі банкрутства державних підприємств, які відбулися з набранням чинності нової редакції Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

Метою дослідження у межах даної статті є аналіз особливостей банкрутства державних підприємств відповідно до чинного законодавства України.

Якщо проаналізувати положення нової редакції Закону щодо банкрутства державних підприємств, то за можливістю та особливостями банкрутства всі державні підприємства можна поділити на такі групи:

➤ *казенні підприємства* – вони не можуть бути визнані банкрутами, оскільки до них Закон як не застосовувався, так і незастосовується (ч. 5 ст. 2 Закону);

➤ *державні комерційні підприємства та підприємства (господарські товариства), у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків* – вони можуть визнаватись банкрутами з урахуванням особливостей, передбачених ст. 96 Закону;

➤ *господарські товариства, у статутному капіталі яких частка державної власності складає 50 відсотків або менше* – вони можуть визнаватись банкрутами в загальному порядку.

Також Закон продовжує містити положення про особливості банкрутства гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовуглебудівні підприємства), у статутних капіталах яких частка держави становить не менше ніж 25 відсотків (пункти 2-4 Розділу Х). При цьому варто наголосити, що з 01 січня 2013 року стало можливим порушення справ про банкрутство таких гірничих підприємств.

Однією з найістотніших особливостей нової редакції Закону стало **скасування** відповідно до п.п. 9 п. 7 Роз-

ділу Х Закону **мораторію на примусову реалізацію майна державних підприємств**, який встановлювався абзацом 3 статті 2 Закону України "Про введення мораторію на примусову реалізацію майна". Цей мораторій, що існував з початку 2002 року, унеможлилював визнання банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури і примусову реалізацію майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних капіталах яких частка держави становить не менше 25 відсотків.

Про необхідність скасування зазначеного мораторію неодноразово наголошувалось в юридичній літературі, оскільки його існування нівелює ідею адекватності державних підприємств ринковим умовам господарювання. Так, на думку Л. В. Винаря, господарські товариства, засновані державою, повинні нести відповідальність за зобов'язаннями всім належним їм майном [2, с. 9].

Скасування цього мораторію, по суті, відкрило шлях для банкрутства державних комерційних підприємств, а також господарських товариств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 25 відсотків.

Розглянемо детальніше статтю 96 Закону, що закріплює **особливості банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків**.

В частині 1 ст. 96 Закону встановлено *обов'язок боржника доводити свою належність до державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків*. Зважаючи на те, що на практиці подання боржником відповідних документів вже давно є усталеним правилом, вважаємо, що ця новела не привнесе нічого нового в практику розгляду судами справ про банкрутство відповідних підприємств.

В частинах 6-9, 12 і 14 ст. 96 Закону визначені *роль та повноваження* Кабінету Міністрів України та *органів, уповноважених управляти державним майном*, в сфері запобігання банкрутству державних підприємств та у провадженні у справах про їх банкрутство.

Проаналізувавши ці норми можна констатувати, що вітчизняний законодавець наділив органи, уповноважені управляти державним майном, широкими повноваженнями у судових процедурах банкрутства. Так, порушення провадження у справі про банкрутство за заявою боржника не припиняє повноважень органу управління майном боржника (ч. 6), органи, уповноважені управляти державним майном, в особі уповноважених представників залучаються господарським судом до участі в справі про банкрутство (ч. 7), вони можуть брати участь з правом дорадчого голосу у зборах кредиторів та роботі комітету кредиторів (ч. 8), за участю таких органів господарський суд призначає керуючих санацією та ліквідаторів державних підприємств (ч. 9), їм надсилаються копії судових рішень у провадженні у справах про банкрутство (ч. 14).

Особливо слід звернути увагу на вирішальні повноваження вищезгаданих органів у судових процедурах банкрутства, що закріплені в ч. 12 ст. 96 Закону. Ця норма передбачає, що плани санації, мирові угоди та

переліки ліквідаційних мас та зміни і доповнення до них у справах про банкрутство державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, підлягають погодженню з органом, уповноваженим управляти державним майном. У разі відсутності такого погодження план санації та мирова угода затвердженню господарським судом не підлягають, а включене до переліку ліквідаційної маси майно банкрута не може бути реалізованим.

Така норма ставить в залежність від волі представників органів, уповноважених управляти державним майном, здійснення санації, укладення мирової угоди у справі про банкрутство та продаж майна державного підприємства – банкрута. Наразі важко говорити про ефективність цієї норми, оскільки вона є чинною лише трохи більше місяця. Проте можна припустити, що вона, з однієї сторони, сприятиме не допущенню банкрутства важливих державних підприємств, однак, з іншої сторони, вона може призвести до корупційних зловживань з боку представників органів, уповноважених управляти державним майном.

Відповідно до ч. 13 ст. 96 Закону початкова вартість майна, майнових прав державних підприємств у будь-якому разі визначається відповідно до Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні". Тим самим законодавець обмежив можливість арбітражних керуючих при визначенні початкової ціни реалізації на аукціоні майна державних підприємств.

Ще однією істотною новелою Закону стало запровадження "досудової санації боржника" та встановлення особливостей такої санації щодо державних підприємств. Так, відповідно ч. 6 ст. 5 Закону встановлює, що санація державних підприємств до порушення справи про банкрутство провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України, державних підприємств та інших джерел фінансування. Обсяг коштів для проведення санації державних підприємств за рахунок коштів Державного бюджету України щороку встановлюється законом про Державний бюджет України.

Умови та порядок проведення санації державних підприємств до порушення справи про банкрутство за рахунок інших джерел фінансування погоджуються із суб'єктом управління об'єктами державної власності у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України,

а саме відповідно до постанови № 38 від 30 січня 2013 р. "Про затвердження Порядку погодження умов і порядку проведення санації державних підприємств до порушення провадження у справі про банкрутство за рахунок небюджетних джерел фінансування".

Санація державних підприємств до порушення справи про банкрутство провадиться за загальними правилами, передбаченими в ст. 6 Закону.

Оцінюючи введення досудової санації державних підприємств не можна не відзначити, що це не привнесе особливих змін в діяльність більшості державних підприємств, адже надання допомоги з боку держави як їх засновника є не обов'язком, а правом відповідного органу управління державним майном. Враховуючи дефіцит бюджету та інші реалії економіки України можна передбачити, що досудова санація державних підприємств не буде поширеним явищем.

Аналіз ефективності використання державної кредитної підтримки на поворотній основі показує, що одержані кошти спрямовуються підприємствами, як правило, на поточні потреби, а не на збільшення виробництва та проведення санаційних заходів. Тому існує проблема своєчасного погашення підприємствами одержаних кредитів.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що нова редакція Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", має на меті зробити процедури відновлення платоспроможності та банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків більш ефективними, а чи дійсно вони будуть такими покаже час та практика.

Список використаної літератури:

1. Corporate governance of state-owned enterprises: a survey of OECD countries / OECD; OECD publishing, 2005. – 228 p.
2. Винар Л. В. Правовий статус юридичних осіб, заснованих державою: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. В. Винар; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2006. – 19 с.

Надійшла до редколегії 04.04.13

А. Черненко, кандидат юридических наук

Научно-исследовательский институт частного права и предпринимательства Национальной академии правовых наук Украины, Киев

БАНКРУТСТВО ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены особенности банкротства государственных предприятий в Украине и осуществлен анализ правовых норм которые регулируют процедуру банкротства государственных предприятий.

Ключевые слова: несостоятельность, банкротство, государственное предприятие, корпоративное государственное предприятие.

A. Chernenko, Doctor of Law

Research Institute of Private Law and Business National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

BANKRUPTCY LAW OF PUBLIC ENTERPRISES IN UKRAINE

We have discussed the features of bankruptcy of state enterprises in Ukraine and have analysed of legal rules governing the bankruptcy of state enterprises.

Key words: insolvency, bankruptcy, state enterprise, corporate state enterprise.

